

Helnæs sogns

lokalhistoriske

arkiv

År's skrift

2009

Årsskrift 2010

Medarbejdere i arkivet:

Anne K. Hansen, formand.....	64771376
Helle B. Andresen.....	23702709
Janus Storm.....	64771882
Niels Ellebæk, kasserer.....	64771307
Jan Christiansen.....	64771952
Jørgen Larsen.....	64771313

Indhold:

Årets gang i arkivet
Strandbakkens landskab
Gamle postkort fra det sydlige Helnæs
Campingpladsen
Kropsten
Arkivets regnskab

Årsskriftet koster 15 kr.

Arkivet har åbent den første lørdag
i hver måned kl. 9.30 til kl. 11.30
samt efter aftale med en medarbejder

Årets gang i arkivet

Året begyndte den 28. marts med vores "åbent hus arrangement", der havde temaet "marknavne", Vi appellerede til lodsejere på Helnæs om at komme og sætte navne på de forskellige lokaliteter. Mange mødte op og hjalp. Tak for det! Der var andre aktiviteter på programmet. Det blev en god dag med mange besøgende, ikke så mange som de foregående år, hvor vi havde 2 åbningsdage.

I 2009 var det vores tur her på Helnæs til at afholde det årlige møde i arkivrådet. Vi var 24 personer fra hele kommunen i Borgerhuset. Nogle af deltagerne så vores nye brandrum, (det lille spisekammer) som er lavet af frivillige og betalt af kommunen.

Der har været arbejdet hårdt på at få det nye system "ARKIBAS" til at fungere, men heldigvis går det fint nu, og vor nye medarbejder Jørgen Larsen er nu også i sving. Alle arkivalier fra starten i 1983 skal omregistreres, så der er nok at tage fat på. Vi erfarer, at andre arkiver stadig har problemer med systemet. Arkiverne skal helst være mere synlige, derfor er Helle Andresen i gang med at lave en hjemmeside med tekst og billeder fra Helnæs arkivet.

Det er også ønsket, at der kommer et skilt op ved hoveddøren, så der vises vej til arkivet

Vi har modtaget en del arkivalier i årets løb, og vi er stadig interesseret i at få flere.

Anne Hansen

Strandbakkens landskab

Vores lille samfund er bygget på resterne af den istid, der ophørte for 11-12000 år siden. Vi bor i et landskab, der kaldes randmoræne.

Landskabet er opstået på flere madder. Først har en høj isvæg skubbet jord og sten foran sig og under et kolossalt tryk presset på de herværende jordlag, så de er kommet ud af deres normalt vandrette leje, til de er blevet skråtstillede. Samtidig har isen ført materiale med sig højt fra nord. Derfor kan man finde stenarter her på Helnæs, som ellers kun findes i de norske fjelde.

Efterhånden blev klimaet mildere og isen smeltede og aflejrede grus og sten i landskabet. Lige der hvor isranden standsede opstod bakkerne (Halen m.fl.).

Smeltevandet medførte materiale som blev aflejret alt efter tyngde, stort lejrede sig først, småt længst væk i vandstrømmen, derfor kan man finde masser af sandskorn i størrelse som kartoffelmel og støv, bl.a. under kroens veranda.

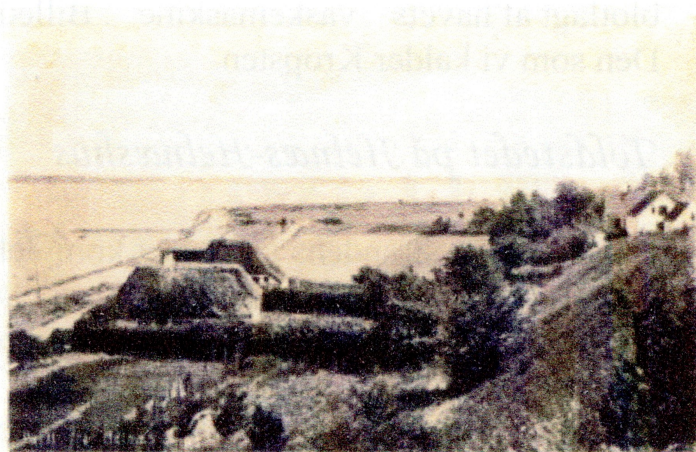
Geologien på Helnæs er ikke normal for en ø. For os har det en positiv effekt, idet der normalt ikke er ret meget drikkevand på en

ø, så det er forbundet med stort besvær og kostbart at fremskaffe tilstrækkeligt med vand. Vi har rigeligt med vand af god kvalitet. Med hensyn til landskabet i området omkring Strandbakken er dette også en del af istidens efterladenskaber.

Da vandværket borede efter vand hos Charlotte og Søren, viste boreprøverne et fint lagdelt mønster med lag af skiftevis småsten, ral, sand og ler, som alt sammen er medvirkende til at det bliver godt rent drikkevand. Boret standsede først da måleren viste 56 meter i netop istidens efterladenskaber.

Istiden er ikke det eneste der præger Strandbakkens landskab. Mennesket har igennem tiderne også gjort en hel del. Man startede med at fælde den skov, som i årtusinder har dækket landskabet, for at kunne dyrke jorden og være uafhængige af jagtlykken. Senere har man plantet læhegn for at dæmpe sandflugt og udtørring. Kaster vi et blik på billede 1 kan man se at udsigten fra "Den store Torn" mod Illumø er uhindret fra vejen, der fører til renseanlægget, d.v.s. at man sørgede for at hugge hegnene ned engang imellem for at have optændingsbrænde, samt noget at fyre med.

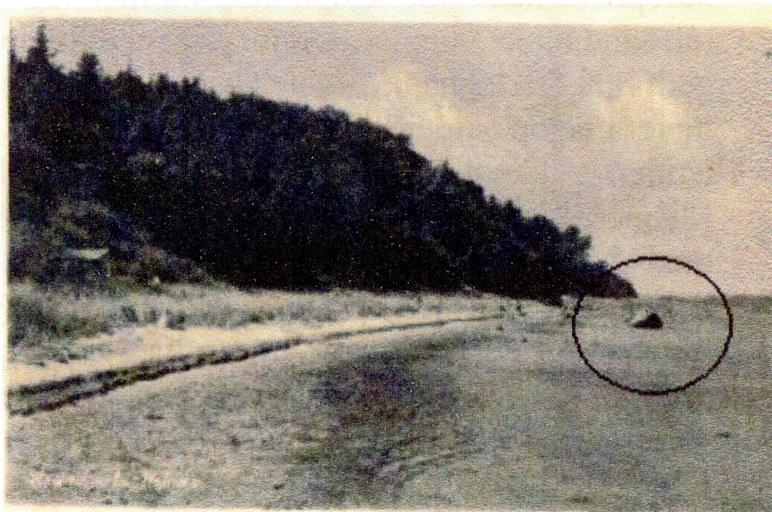
Ser vi på billede 2 kan man se Odden på Helnæslillestrand, Odden er nu så meget sagt, for der var jo ikke nær den odde

som der er i dag. Vind og strømforhold har helt åbenbart ændret sig, så der med tiden er aflejret en hel del materiale, som græs og anden bevoksning har holdt på. Postkortet, som billedet er på, er afstemplet i 1931

Kører man i dag ned til stranden og stiller sig på det samme sted, som postkortet viser, er det så som så med ligheden, idet hegn og skov helt har fået lov at vokse og brede sig og tilsløre landskabets sande linier. Postkortet er stemplet 1912.

Står man en sommerdag ved lavvande ude i vandet ud for Helnæshus og ser op mod Langøre, vil man ikke kunne undgå at se en masse sten af forskellig

størrelse og facon ligge på havbunden, det er istidens hilsen til os her blotlagt af havets ``vaskemaskine``. Billede 3 viser en særlig stor sten. Den som vi kalder Kropsten.

Toldstedet på Helnæs-Helnæshus

Helnæshus er strandens gård, idet komplekset fra starten var opført som en købmandsgård, modsat f.eks.kroens bygninger som fra starten var opført som landbrug, men som senere bl.a.blev købmandshandel.

I en del år stridedes de to købmænd på kroen og på Lillestranden om at få den eftertragtede tilladelse som værtshusholder i hus, i det Amtsrådet kun ville give tilladelse til en beværter på Helnæs Strandens købmandsgård udviklede sig til at have eget skib under sejl, og de solgte korn fra Helnæs til købere i Østersø-området, samtidig havde de bl.a. kul, koks, kunstgødning og ikke mindst

mursten og tømmer med tilbage.

Mange gårde og huse blev dengang bygget af de såkaldte Flensborgsten,

Kroens købmandshandel var mest for de locale. Der blev drevet landbrug ved siden af, så de klarede sig.

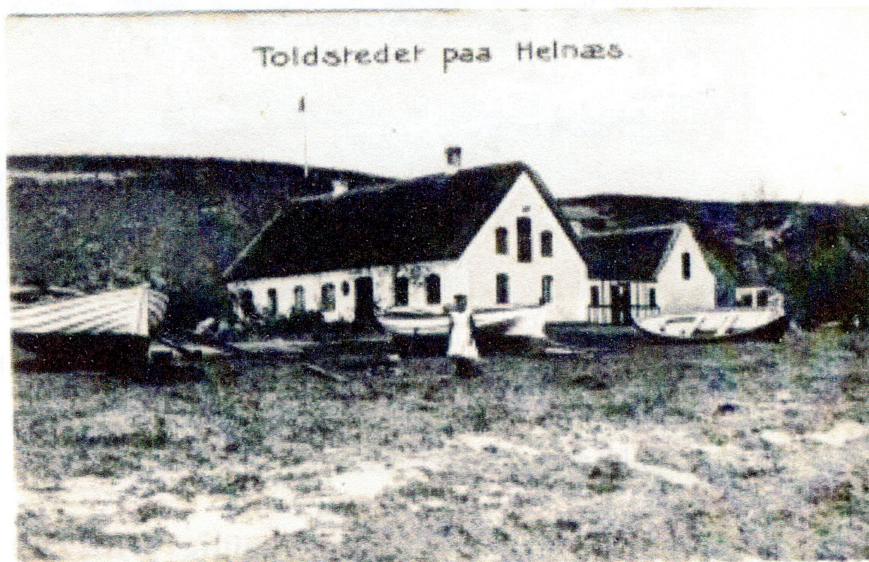
I 1879 fik kroen den eftertragtede bevilling og i 1883 skiftede Helnæshus ejer og blev udlejet til Toldvæsenet helt frem til 1930.

Huset hed i øvrigt Tolderhuset i hele denne periode.

Der flyttede toldembedsmænd ind i bygningen. Det har man lidt svært ved helt at forstå i dag, men vi skal huske på, at handelen dengang var meget restriktivt reguleret, så der var en hel del smugleri bl.a. til og fra Tyskland, som jo efter 1864 indlemmede Als i det tyske rige.

Efter 1930 udnævntes i stedet for embedsmændene lokale toldopsynsmænd som af og til patruljerede og holdt opsyn med farvandet ud for Helnæs.

Billedet fra omkring århundredskiftet viser at toldvæsenet er flyttet ind, da deres våbenskjold er sat op som et ovalt skilt til venstre for hoveddøren.

Efter 1930 skiftede stedet navn og har siden dengang heddet Helnæshus. Først som afholdsbeværtning, senere byggedes pavillonen i haven, og der blev tit arrangeret dans.

Folk valfartede langvejs fra hertil, med medbragt mad og drikke, idet der kun måtte sælges lyst øl og sodavand.

De lokale unge mænd startede på kroen med et par øller, så de fik mod til at byde pigerne op til dans i strandpavillonen.

Senere købte Frederiksberg kommune ejendommen og omdannede den til feriekoloni for københavnske skolebørn.

I dag er der igen moderne erhverv i de gamle bygninger.

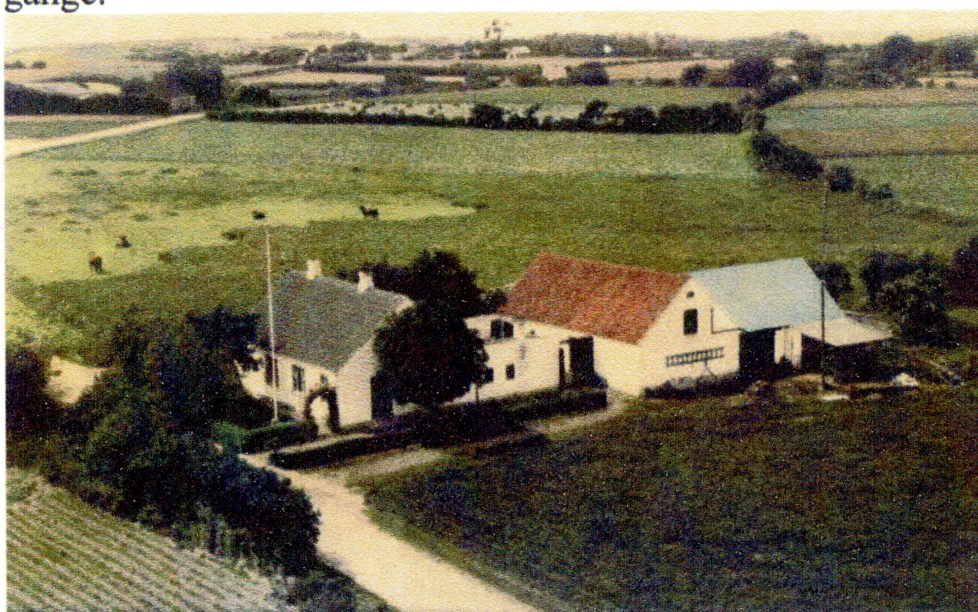

Billedet viser et nykalket feriested taget fra den lille stenbro ude i vandet. Bemærk i øvrigt pavillonen, i dag er det lille ishus borte. Bag på kortet står der 5 kr. - gad vist om det har været prisen for et værelse.

Kortet som ellers er ubrugt, er muligvis fra 1936

Campingpladsen på Helnæs

Campingpladsen på Helnæs er etableret ca. 1966 af Else og Alfred Pedersen. Før den tid blev ejendommen drevet som alm. landbrug og Alfred kørte mælk til mejeriet foruden han passede sin bedrift. I begyndelsen var campingpladsen kun et lille areal, der blev sat telte på. Udvidelsen af pladsen er sket over flere gange.

Der findes på Helnæs lokalarkiv et luftfoto af ejendommen, som den så ud før der blev etableret campingplads. Det er det selv samme stuehus, som stadig er der den dag i dag, og det bebos af ejeren af pladsen. Der er dog bygget en del til. I starten af 1980'erne blev der f. eks. bygget nogle hytter på en del af pladsen. Inden for de sidste par år er en fuldt moderne servicebygning kommet til.

Siden campingpladsen blev startet har der været flere forskellige ejere af pladsen, men de har alle bevaret stilen og ideen om, at det var beliggenheden og naturen omkring pladsen, der skulle lokke gæster til.

”Pladsen ligger skrånende mod havet og byder sine gæster både idylliske omgivelser og udsigt over Helnæs bugten. Ikke kun for den, som søger fred og ro, men også for den aktive findes der forskellige gode muligheder for fritidsbeskæftigelse f.eks. fiskeri og vandreture.” Som den nuværende ejer Eigil Christensen beskriver pladsen kort og præcis.

Campingpladsen har gennem næsten hele sin levetid været stedet hvor især Helnæs’ unge mødtes enten over en is eller, da de blev lidt ældre, en øl. Dette har sikkert været medvirkende til at op til flere har fundet ”den eneste ene” og at der er kommet nyt blod til Helnæs.

Janus Storm

Kropsten

I arkivets gemmer er der en lille historie om ”Kropsten” skrevet af P. Runge, ”Bogaarden”.

”Der ligger en meget stor Sten ved den østre Strand. Den er tre Alen høj og kaldes ”Kropsten”. Den skal være kastet af en Trolde ovre fra Svanninge Bakker efter Helnæs Kirke, da de var ved at bygge den. – Men han forfejlede maalet, han naaede ikke langt nok”.

For 100 år siden

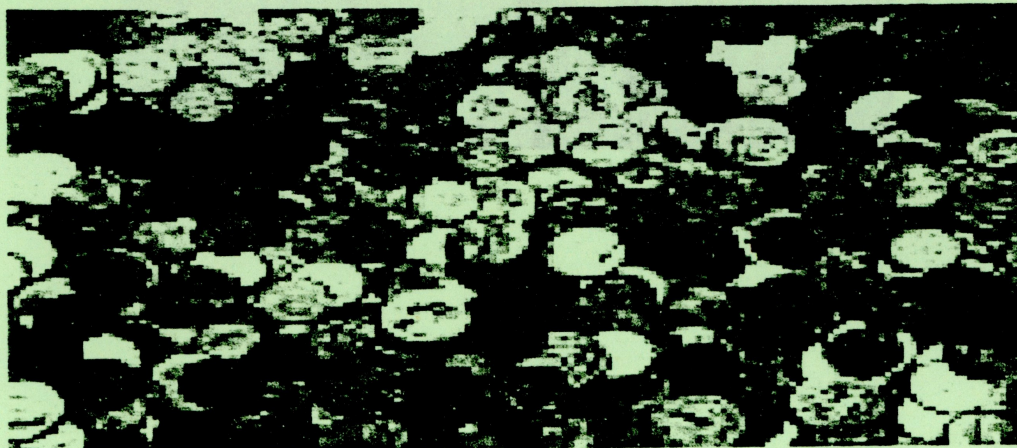
14/3 1910

Embedet som lærerinde ved Helnæs Forskole er opslået ledigt:

Løn 550 kr. 2) 50 kr. for Undervisning i kvindelig Haand-
Gerning 3) Anordningsmæssig Brændsel 4) Bolig og have.

Uddrag af årsregnskab 2009

	Udgifter	Indtægter
Kassebeholdning 1. 1. 2009		336.50
Kontorartikler	456.95	
Modtaget fra kommunen		2613.00
2 Åbent hus arrangementer	828.25	
Kontingenter	600.00	
Materialeudgifter	1777.00	
Renter		34.37
Kassebeholdning pr. 31. 12. 2009		674.30
Indestående i Fionibank		9686.65
Samlet formue		<u>10360,95</u>

Lillestranden Fiskerlejet ved Helnæs isvinteren 2010 (foto Helle Blume)
Udsigt mod Illumø

